

Riells, centre de r

Al capellà del Montseny, li agrada de llegir el diari —sempre l'*Avui*— assegut a les velles pedres de la portalada de l'abadia. Respirant aire pur i voltat del paisatge que l'ha acompanyat durant aquests últims cinquanta anys. "Ara ja no puc enfilarme per aquestes muntanyes amunt —explica el mossèn—, però me les conec pam a pam. Durant molts anys les vaig recórrer pertot arreu i això em va permetre, quan m'ho va demanar en Vergés, l'amo de *Destino*, d'escriure el llibre del Montseny en tan sols dos mesos. Quan m'hi vaig posar em va sortir a raig".

Mossèn Pere Ribot i Sunyer és considerat una autoritat sobre el massís del Montseny. Però aquest home de vuitanta-set anys, jersei de llana i mirada clara, és també un gran poeta. Des d'aquella trobada inicial amb en Marià Manent, l'any 1934, ha plogut molt, però la seva ploma no ha parat de produir. Els vint-i-un volums d'obra poètica editada que hi ha als seus prestatges en són una mostra. Una altra, els nombrosos quaderns plens de versos inèdits que guarda als calaixos. I a més, un reguitzell de premis i guardons que ha rebut i que són la prova més clara del reconeixement de la comunitat literària catalana.

Quan algun caminant es para, dubtós, davant la façana de l'abadia de Sant Martí de Riells, segle XIV, mossèn Pere no té manies i el crida tranquil·lament. "Passeu, passeu, no tingueu por. Aquí no fem pagar". Aquest vell capellà sempre ha estat així, solitari, franc, feréstec i disposat a plantar cara a qui sigui per defensar la cultura i la identitat catalanes. Per això, al bell mig de la dictadura franquista va convertir la seva parròquia rural —enclavada al Montseny oriental, a sis quilòmetres de Breda— en un lloc de trobada de les forces vives de la cultura catalana clandestina; en un refugi per als dirigents de l'oposició perseguida; en un espai de llibertat, en definitiva, per a aquell grupet de futurs dirigents polítics que lluitaven contra el feixisme del règim al mateix temps que planificaven el procés de restitució dels drets nacionals de Catalunya.

—El món des d'aquí dalt el Montseny es veu molt lliure. Aquí dalt, hi viu molt poca gent. Quan vaig venir, l'any 1941, hi havia 400 habitants. Ara n'hi queden 20. Però la cosa més difícil i més important és de trobar la simplicitat, i quan la trobes, respire amb llibertat. A més, aquest temple és tan petit que quan hi entres no cal que preguis; sols la teva presència, amb

Mossèn Pere Ribot i Sunyer, el capellà del Montseny, poeta i amfitrió de polítics i literats catalanistes, ha convertit Riells en un centre de referència obligada en la història del nacionalisme català. Aquest és el seu relat.

aquella calma i aquell silenci tan pur, ja és com una pregària.

—*Vós sempre heu estat una mica eremita, un home a qui ha agradat la solitud, oi?*

—A mi, sempre m'ha agradat la calma i el silenci, i gràcies a això he pogut publicar vint-i-un llibres de poesia, el llibre del Montseny, articles, conferències, pròlegs, i m'ha deixat temps de fer de "padr" de molta gent.

—*Vau entrar al seminari als tretze anys. Com expliquen una vocació religiosa tan precoç?*

—Jo vaig sentir la crida religiosa molt aviat. La meua família era molt senzilla, el pare treballava en una fàbrica de teixits, la mare feia feines per les cases i, a mi, que era el més gran dels germans, m'agradava molt d'anar a l'església, a sentir el cant, els sermons. Tot això va anar formant en mi un esperit religiós. Fins que un dia vaig dir al senyor rector que volia ser sacerdot i encara que ell assegurava "que això era molt dur", al cap d'un any ja era al seminari de Barcelona. En aquella època jo ja tenia vocació literària, però al seminari se'm va despertar molt més.

Els qui manaven al seminari eren una colla de capellans que no estaven gaire preparats. Allà dintre no hi havia cap llibertat d'opinió ni de moviments; la cosa més important era la disciplina. Eren bona gent, però no tenien ni idea de pedagogia. En aquells anys i, contràriament a totes les indicacions, jo ja ho feia tot en català.

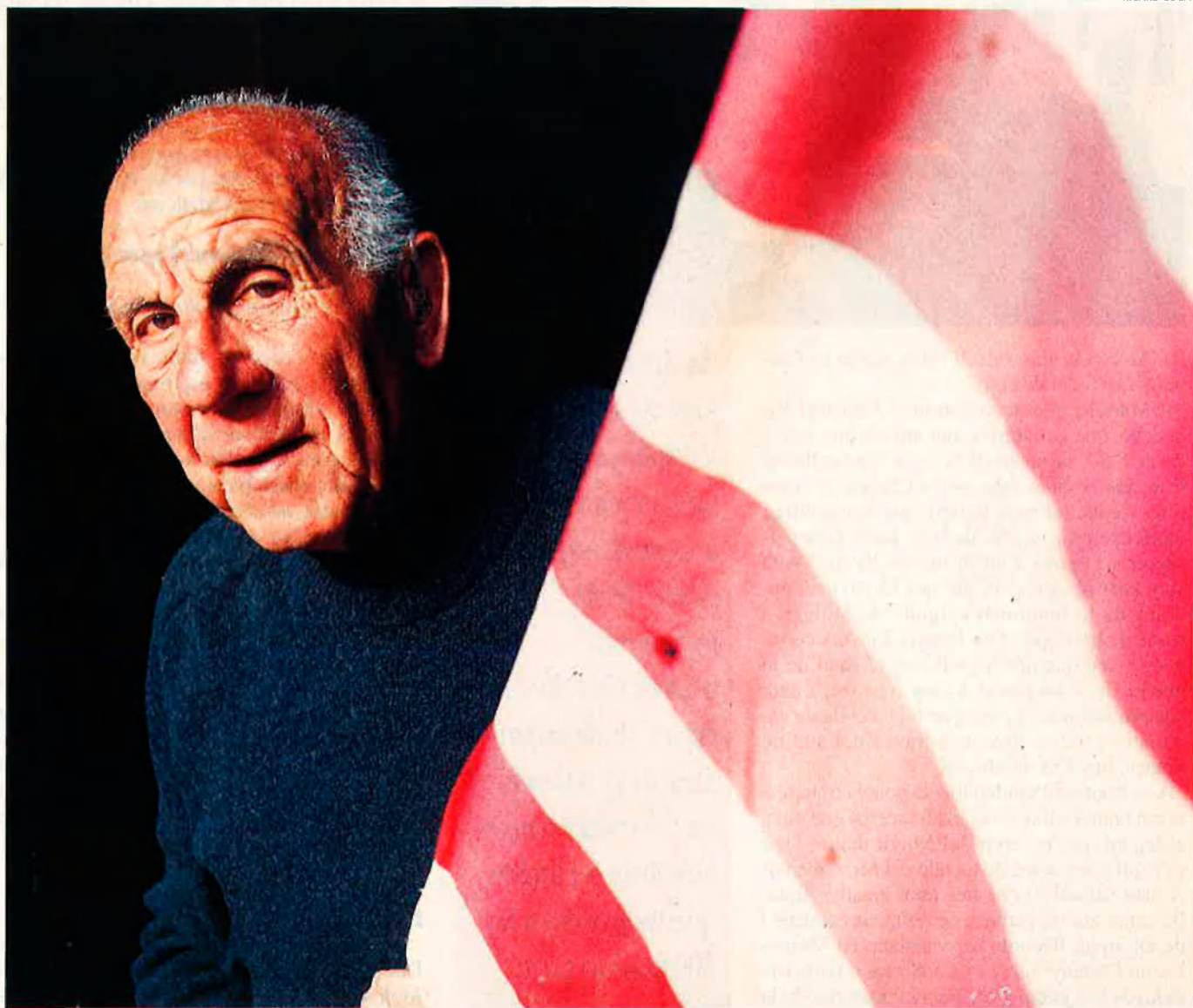
—*Després de ser ordenat, l'any 1933, us van destinar a Cabrera de Mar.*

—Sí, en aquella època Cabrera era un poble senzill. L'únic prestigi que tenia eren els seus estiuejants, que donaven el toc cultural al poble. Jo vaig anar-hi a parar perquè havia demanat una pròrroga del servei militar i, finalment, pel sistema de quotes que funcionava llavors i ajudat pel bisbe Irurita —assassinat durant la guerra civil—, vaig ser destinat a Mataró. Allà, hi vaig estar només mig any, i tenia de comandant en Pèrez Farràs, que posteriorment va ser comissari d'Ordre Públic de la Generalitat.

L'any 1934 em van fer vicari de Capellades, vaig publicar el meu primer llibre de poemes, que es va titular *Laetare*, que vol dir "alegra't". Després vaig saber que en Sagarra anava a la penya de l'Ateneu i ensenyava el meu llibre, dient: "Mireu, aquest és el Paul Claudel català". Aquell primer llibre va ser molt ben rebut per la crítica. Recordo la d'en Maurici Serrahima i la d'en Marià Manent a *La Publicitat*... En Marià Manent va ser el meu veritable descobridor i el meu padr literari.

sistència catalana

RICARD CUGAT

—Com el vau conèixer?

—Marià Manent treballava a la Caixa de Pensions, però per fer costat als obrers en un conflicte laboral, es va indisposar amb la direcció i va acabar dimitint. En aquella època era col·laborador de diverses publicacions i tenia una casa a Premià de Dalt. Un dia li varen parlar de mi i va venir a peu des de Premià a Vilassar per veure'm. Vàrem tenir diverses converses i em demanà originals. En tenia més de cinquanta, però li vaig dir que només en volia publicar vint-i-cinc. Aquesta austeritat meva li va agradar i em va felicitar, perquè ell pensava, com jo, que "massa poemes embafen". Aquell home era una autèntica biblioteca universal.

Mossèn Pere Ribot, un capellà amb dedicacions mundanals, en la política i en la literatura: "Aquell primer llibre va ser molt ben rebut per la crítica. Recordo la d'en Maurici Serrahima i la d'en Marià Manent a 'La Publicitat'... En Marià Manent va ser el meu veritable descobridor i el meu padrí literari."

Els crims de la "zona nacional".

—Com vau viure vós, amb la vostra visió pròpia del país i dels temps, el començament de la guerra civil?

—Jo era a Capellades, i recordo que vaig dir al meu vicari que havíem de marxar. Vàrem anar a refugiar-nos a casa d'un fabricant de paper, casat amb una alemanya, que tenia la protecció de la bandera del seu país. Allà vaig estar-hi durant tres mesos i després vaig tornar a casa dels meus pares. Cambó, que em coneixia pels meus escrits a *La Veu de Catalunya* i que, a més, estiujava a Vilassar, ho va saber i em facilità una fuga. Vaig agafar un vaixell italià des de Barcelona i vaig desembarcar a Marse-

RICARD CUGAT

lla. Amb el mateix vaixell varen viatjar en Castanys i en Soler de Sojo.

A Marsella m'esperava en Joan Anglada i Vilardebò, que em portà a una oficina que servia de lloc d'acolliment de la gent que arribava. Dos dies després vaig anar a Chabenil, a casa d'un jesuïta (el pare Ballet), que havia dirigit molts exercicis espirituals i que havia estat perseguit a l'època d'en Primo de Rivera. Allà vaig estar-hi sis mesos, fins que vàrem tenir notícies de la imminent caiguda de Màlaga a mans de les tropes d'en Franco. Llavors corregué la veu que allò significava el final de la guerra. Jo volia tornar a casa com fos, i amb aquesta intenció —i plegat amb una colla de capellans—, vàrem arribar a través del sud de França, fins a Sant Sebastià.

A la frontera d'Ondarrabia la policia franquista em prengué tots els diaris francesos que duïa, al·legant que no eren del Movimiento. Què m'explicaven, a mi, de tot allò del Movimiento! A Sant Sebastià, m'hi vaig estar un any. Aquella ciutat era un garbuix de refugiats catalans i de tot arreu. Recordo especialment en Montoliu, en Castanys que es va col·locar a la revista *Pelayos* i el gironí Pere Rahola, membre de la Lliga i parent de la diputada d'ERC, Pilar Rahola. Però jo no m'hi vaig trobar bé, perquè ja dominava l'opressió dels vencedors. A cada moment em deien "*hable usted en cristiano*" i coses semblants. Al final, i veient que la guerra s'allargava, vaig agafar un tren fins a Sevilla i des d'allà un vaixell que em portà fins a les Illes. A Mallorca, m'acolliren una colla, entre ells en Miquel Ferrà i el poeta Guillem Colom.

—*Quin era l'ambient de la colònia de catalans a Sant Sebastià?*

—A Sant Sebastià tothom mirava d'espavilar-se com podia. Molts treballaven o cercaven feina. En canvi, els castellans eren tot el contrari, no feien res i sempre buscaven *el amigo que les prestara las 500 pesetas para pagar la pensión*.

"A Sant Sebastià [durant la guerra d'Espanya] tothom mirava d'espavilar-se com podia. Molts treballaven o cercaven feina. En canvi, els castellans eren tot el contrari, no feien res i sempre buscaven 'el amigo que les prestara las 500 pesetas para pagar la pensión'. Els únics que es bellugaven per treballar eren els catalans, els castellans eren uns ganduls."

Els únics que es bellugaven per treballar eren els catalans, els castellans eren uns ganduls.

Allà vaig veure per primer cop el que era la repressió a la zona nacional. Un dia vaig anar a veure al doctor Cartanyà, que vivia a Burlada, a pocs quilòmetres de Pamplona. Des l'estació jo anava a peu fins al poble, i per fer via vaig passar per uns camps plens de bestiar, fins que el pastor va començar a cridar per evitar que travessés aquell indret. "*Estos campos huelen mucho —em va explicar— porque es el lugar donde entierran a todos los muertos que aparecen cada noche tirados en las cunetas*".

Descobrir aquests fets em va trasbalsar molt i em decidí a anar fins a Mallorca.

"En Pla era un murri que la sabia molt llarga".

—*Sempre vau tenir molta relació amb la família Pla, oi?*

—Sí, jo els coneixia molt. Especialment la mare, que vaig assistir espiritualment. Era una dona que, sense haver begut mai ni una gota d'alcohol, es va morir d'una cirrosi espantosa. La mare d'en Josep Pla no es feia amb el seu fill. Ella era la usufructuària de totes les propietats del marit, quan aquest va morir. I en Josep li volia fer signar un contracte per tal que li cedís tots els béns, amb la condició de passar-li una pensió fins a la mort. Però ella no se'n refiava. En Pla estava que bufava i sempre que em trobava em deia "*Mossèn Pere, la meva mare és immortal, és immortal!*".

Jo sé unes coses horroroses d'ell. Com el fet que facilità al servei d'informació franquista les dades d'un vaixell que es feia a mar ple de refugiats i que poc després va ser enfonsat per l'aviació nacional. Per això mai no li van voler donar el premi de les Lletres Catalanes, encara que se'l mereixia com a escriptor.

Després de la guerra, vicari de Sant Adrià de Besòs.

—Sí, va ser cosa de la jerarquia eclesiàstica. Des d'allà, el 22 d'agost de 1941, vaig venir al Montseny. Jo coneixia el darrer rector de Sant Celoni perquè es va amagar a casa meua, i com que sabia que m'agradava la soledat i el silenci, em va parlar de Sant Martí de Riells. A Riells no va haver-hi guerra civil. Aquí vaig descobrir un paisatge pur i transparent.

Vaig començar a conèixer la gent de mica en mica, els ensenyava aquesta bandera catalana que encara tinc ací a l'entrada, i molts la besaven amb gran enyorament. Això, evidentment, va arribar a coneixement de la *jefatura* de la Via Laietana, que deien sempre "*ese de Riells; ese de Riells*", però mai no s'atreïen a detenir-me, perquè hi hauria hagut un greu daltabaix. Aquesta bandera catalana, la vaig dur jo del front, era una bandera conquistada a les tropes republicanes.

El bisbe Modrego, la guàrdia civil i Pujol amb bicicleta.

—*I a Riells comenceu a descobrir que hi havia molta gent perseguida...*

—I tant, i tant! Jo i tot vaig ser perseguit! Quan vaig arribar, els qui m'acolliren millor van ser els de dretes, car es pensaven que aniria a favor seu, i llavors la gent d'esquerres em mirava amb desconfiança. Però jo em vaig limitar a predicar l'estimació entre uns i altres. Al final els d'esquerres van perdre la por i se'm van apropar, mentre que els de dretes em miraven malament, perquè es pensaven que se m'estaven passejant. Després vaig començar a fer casaments en català i en presència de la bandera catalana. Més tard i de mica en mica, vaig començar a commemorar la diada de l'Onze de Setembre posant la senyera dalt del campanar i mai no em passà res.

D'aquesta manera, a poc a poc, Riells es convertí en un centre de peregrinació de representants de la cultura catalana de resistència. Molt sovint venien a veure'm en Carles Riba i tota una colla d'amics d'abans de la guerra "incivil". Marià Manent pujava amb tota la família. I Jordi Pujol, que llavors era estudiant de medicina, ho feia amb bicicleta des de Barcelona. S'estirava en aquest banc que veieu al costat del foc, es menjava un tros de pa i una mica de carn que duia i tenfem llargues converses. En Jordi Pujol era un xicot molt inquiet i organitzador, i era el cap de tota una colla, en la qual hi havia en Max Cahner, Joan Raventós i alguns altres.

"L'abat Escarré venia a Riells a reposar".

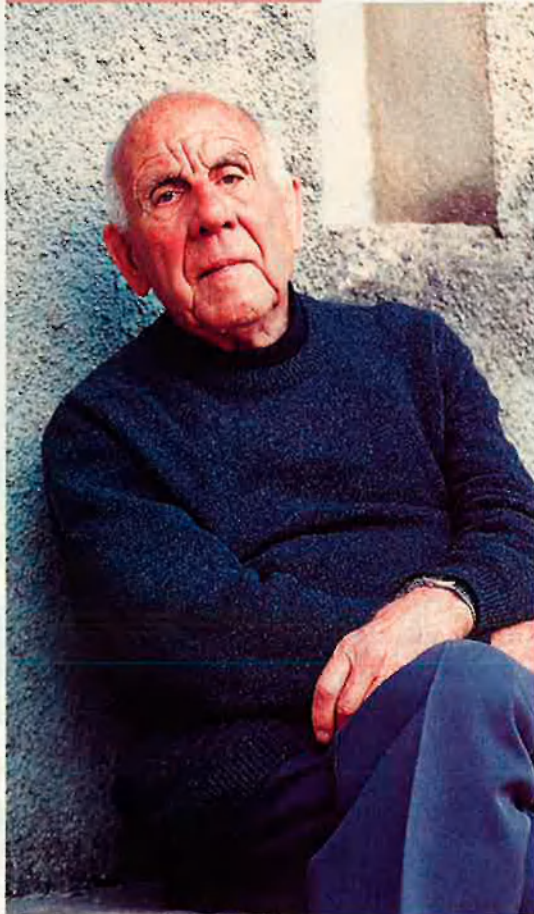
—*Quines han estat les vostres relacions amb el monestir de Montserrat?*

—Molt estretes, especialment amb l'abat Escarré. Jo ja el coneixia d'abans de la guerra. Era de l'Arboç, i ens vàiem molt al Casal de Montserrat de Barcelona, on jo feia conferències. Passava ací temporades amb mi, deia que s'hi trobava molt bé, que no havia de rebre visites, ni escriure cartes i que podia reposar. L'abat Escarré era un home que necessitava molt de repòs. Era un gran murri, tenia molta mà esquerra; un gran lluitador que sempre es ficava en conflictes. Se les va tenir amb el governador Acedo Colunga dient públicament des de Montserrat: "Qui és aquest senyor que usa i abusa de la seva autoritat per anar contra els drets nacionals de Catalunya?"

—*Diuen que Riells va ser l'escenari de moltes reunions polítiques de la resistència antifranquista.*

—Aquí s'han fet moltes coses. L'any 1952 ja vam organitzar uns jocs florals que van aplegar una bona colla de gent. A més, fèiem molts "seminaris", amb gent com en Joan Fuster i en Ramon Goi, en els quals discutíem sobre Catalu-

"Jo sé unes coses horroroses d'ell [Josep Pla]. Com el fet que facilità al servei d'informació franquista les dades d'un vaixell que es feia a mar ple de refugiats i que poc després va ser enfonsat per l'aviació nacional."

RICARD CUGAT

nya i el seu destí. La policia i la guàrdia civil, encara que eren a l'aguait, no s'atreuen a intervenir-hi, perquè em tenien por. De fet, vaig convertir aquesta parròquia en un centre de presència i de resistència catalana.

"La meua poesia és per a seure i meditar".

—*En la vostra llarga trajectòria de capellà heu conegut sis papes, quin us ha inspirat més simpatia?*

—Sense dubte, Joan XXIII, que va ser l'home que va entrar més dins el cor del poble. Els altres papes estaven tancats en una vitrina dins el Vaticà. En Joan XXIII va obrir la finestra i va fer que es respirés una mica millor. Va fer molt de bé. L'actual, Joan Pau II, em sembla massa integrista. És polonès (Polònia és un país que ha tingut dos enemics tradicionals, Alemanya i Rússia), i el seu catolicisme passa per un replegament de forces per defensar els drets de l'Església. Vol jutjar tot el món catòlic amb la seva mentalitat, però això és impossible. Enyorem en Joan XXIII.

—*Com us vau introduir en el món de la poesia?*

—Com tots de petit, llegint *El Patufet*, *El Virollet*, *La Mainada*, vaig començar a escriure, a fer poesies i a enviar-les al *Diari de Mataró*, on les van començar a publicar. Després me'n vaig

anar al seminari i allà vaig continuar escrivint, fins que l'any 1935 va sortir el meu primer llibre de poemes *Laetare*. Jo sempre he fet poesia religiosa per a minories, molt desmarcada de l'estil d'en Verdaguer, que va tenir la seva bona època, però que ja ha passat. Sempre he fet poesia religiosa catalana, que tingués un caire universal. La meua poesia no és pas per a recitar, seria un fracàs; és una poesia per a seure i meditar un moment. En Verdaguer feia una poesia fàcil, plena "d'ocellets", "caminets" i "fontetes"... Jo he fet una poesia més responsable, amb un caràcter universal i que fos traduïble a moltes altres llengües, on cada mot, cada punt i cada coma tenen un sentit. El meu pròxim llibre, que és a punt de sortir, es titularà *La llum al corriol*. L'últim volum meu que ha estat publicat és *Intimitat*. **Xavier Vinader**